

๑.๒๖ พะยุง

ชื่อท้องถิ่น	พะยุง
ชื่ออื่นๆ	ชะยุง (อุบลราชธานี), แดงจิ้น (ปราจีนบุรี), ประดู่ตม, ประดู่ไม้ (จันทบุรี), พะยุงไหม (สระบุรี), ประดู่ลาย (ชลบุรี), ประดู่เสน (ตราด), กระยง, กระยง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Dalbergia cochinchinensis</i> Pierre.
ชื่อพ้อง	-
ชื่อวงศ์	LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE
ชื่อสามัญ	Siamese rosewood / Thailand rosewood

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๒๖ จำนวนที่พบ ๓ ต้น

สถานภาพ (IUCN) ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered: CR)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ ผลัดใบช่วงสั้นๆ ลำต้นสูง ๑๕-๓๐ เมตร ทรงพุ่มรูปไข่หรือแผ่กว้าง โปรงเปลือกต้นสีเทาเรียบ แตกไม่เป็นระเบียบ และหลุดร่อนเป็นแผ่น เปลือกในสีน้ำตาลแกมเหลือง เนื้อไม้มีสีแดงอมม่วงถึงแดงเลือดหมูแก่ เนื้อละเอียด แข็งแรงทนทาน ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ใบย่อย ๗-๙ ใบ รูปไข่หรือรูปใบหอก กว้าง ๓-๔ เซนติเมตร ยาว ๔-๗ เซนติเมตร ปลายใบแหลมเป็นติ่งหู โคนใบมนกว้าง ขอบใบเรียบเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบบางแต่ค่อนข้างเหนียว คล้ายแผ่นหนัง แผ่นใบด้านบนสีเขียวเข้ม แผ่นใบด้านล่างสีเขียวจาง แขนกกลางใบประกอบยาว ๑๐-๑๕ เซนติเมตร เส้นแขนงใบข้างละ ๕-๗ เส้น ก้านใบย่อยยาว ๓-๖ เซนติเมตร ดอกช่อแบบช่อแยกแขนง ออกที่ปลายยอดหรือซอกใบใกล้ปลายยอด ช่อดอกตั้งขึ้น ยาว ๑๐-๒๐ เซนติเมตร กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปประฆัง ขอบหยักซี่ฟันตื้นๆ ๕ จัก มีขนสั้น กลีบดอกรูปดอกถั่ว สีขาวนวล มีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบดอกยาว ๐.๘-๑ เซนติเมตร ดอกบานเต็มที่กว้าง ๕-๘ มิลลิเมตร กลีบดอก ๕ กลีบ เกสรเพศผู้ ๑๐ อัน เชื่อมติดกันเป็น ๒ มัด ดอกร่วงพร้อมกัน ภายใน ๒-๓ วัน ผลเป็นฝักแห้งไม่แตกออก ฝักจะร่วงหล่นโดยที่เมล็ดยังอยู่ในฝัก ฝักรูปขอบขนาน แบนบาง กลี้ยง กว้าง ๑-๑.๕ เซนติเมตร ยาว ๔-๕ เซนติเมตร ตรงกลางมีกระเปาะหุ้มเมล็ด เมล็ดรูปไต สีน้ำตาลเข้ม ๑-๔ เมล็ด ต่อฝัก ผิวเมล็ดค่อนข้างมัน กว้างประมาณ ๔ มิลลิเมตร ยาว ๗ มิลลิเมตร ออกดอกราวเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม ติดผลราวเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน พบตามป่าเบญจพรรณขึ้น ป่าดิบแล้ง ที่ความสูง ๑๐๐-๒๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- อาหาร -
- สรรพคุณ

๑) ยาพื้นบ้านอีสาน ใช้ เปลือกต้นหรือแก่น ผสมแก่นสนสามใบ แก่นแสมสาร และแก่นขี้เหล็ก ต้มน้ำดื่ม แก้มะเร็ง เปลือกต้นหรือแก่น ผสมลำต้นหวาย ต้มน้ำดื่ม แก้เบาหวาน

๒) ตำรายาไทย ราก ใช้รับประทานแก้พิษไข้เซื่องซึม เปลือก ต้มเอาน้ำอมแก้ปากเปื่อย ปากแตกกระแหว่ง ยางสด ใช้ทาแก้เท้าเปื่อย

- การใช้ประโยชน์อื่นๆ

เนื้อไม้มีสีน้ำตาลและลวดลายสวยงามจนถือได้ว่าเป็นไม้ที่มีราคาแพงที่สุดชนิดหนึ่งในตลาดโลก เนื้อไม้พะยุงมีความละเอียดเหนียว แข็งทนทานและชักเงาได้ดี มีน้ำมันในตัวจึงมักใช้ทำเครื่องเรือน เครื่องใช้ต่าง ๆ มีชื่อเป็นมงคล เชื่อว่าปลูกไว้จะช่วยพยุงให้โชคมีชัย

ภาพที่ ๒๖ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ พะยุง



ลักษณะวิสัย



ลำต้น



ใบ



ดอก



ผล

แหล่งอ้างอิง : ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยเขตอีสานใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (๒๕๖๙).

“พะยุง”. <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailPhargarden/๒๔๙>